

СТАНОВЛЕННЯ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА РІВНЕНЩИНІ: МІСЬКИЙ ПАЛАЦ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

У статті аналізується процес зародження позашкільної освіти в Рівному. Зокрема автором висвітлюється історія Палацу дітей та молоді. Детально аналізується структура закладу, зміст його роботи на різних етапах існування.

Процес розбудови та утвердження суверенної правової демократичної держави Україна органічно пов'язаний із підвищенням ролі позашкільних навчальних закладів.

Сьогодні позашкільна освіта посідає вагоме місце в системі безперервної освіти, є її невід'ємною складовою. Позашкільні навчально-виховні заклади надають допрофесійну освіту, забезпечують потребу дитини у творчій самореалізації, інтелектуальному, духовному, фізичному розвитку вихованців, готують їх до активної професійної та громадської діяльності, створюють умови для соціального захисту та організації змістового дозвілля відповідно до здібностей, обдарувань і стану здоров'я.

В останні роки проблемі діяльності закладів позашкільної освіти присвячено низку досліджень. Так, Верещак О. обґрунтувала основні принципи позашкільної освіти [1]; Пустовіт Г. проаналізував методологічні основи побудови змісту позашкільної освіти і виховання [2]; Сущенко Т. розглянула виховання пізнавальних інтересів у підлітків у позашкільній роботі [3]; Цвірова Т. в історичному аспекті розкрила значення позашкільних закладів у процесі виховання дітей та підлітків [4]. Активно висвітлюються ці питання у працях В. Вербицького, Н. Ганнусенко, В. Береки [5; 6]. Однак, аналіз процесу створення та розвитку окремих закладів позашкільної освіти в регіонах та їх роль у вихованні школярів не проводився. Саме це і стало **метою** нашого дослідження. **Предметом** дослідження є історія становлення Рівненського Палацу дітей та молоді.

Система позашкільного виховання на всіх етапах історичного розвитку України була предметом турботи держави та уряду. Перші Палаці піонерів та ювентів (Сучасні Палаці дітей та молоді) почали масово створюватися у 1934-1939 роках. Це багатопрофільні позашкільні навчальні заклади, що здійснювали навчально-виховну роботу з учнями від 6 до 18 років. Ці позашкільні заклади не мали аналогів в жодній країні світу. Створюючи Палаці для школярів, радянський уряд ставив завдання широко розгорнути масові й культурно-просвітительські заходи серед дітей та підлітків. Заклади мали на меті ліквідувати відставання в галузі позашкільної виховної роботи, оскільки в них для дітей організовувалися цікаві дозвілля, розумний відпочинок, відбувався всебічний розвиток дітей, саме тут виявлялися здібності та таланти, задовольнялися дитячі запити. Кожен учень мав право займатися в гуртках різного профілю, вступати в члени клубу, вільно виходити зі складу гуртка, клубу та переходити в інший [7].

Рівненський палац піонерів був заснований 14-15 січня 1939 р., але фактично історія цього закладу розпочалася 6 березня 1940 року на підставі рішення, прийнятого Ровенським обкомом Комуністичної партії України "...Об оборудовании Дворца пионеров в городе Ровно" за підписом секретаря обкому КП(б)У В. Бегми [8]. Влітку 1940 року Палац почав приймати своїх вихованців. У довоєнні роки приміщення палацу розташовувалося по вулиці Соборній, 3, де раніше (1936-1939 рр.) був музей господарства Волині. Лише в 1985 році Палац отримав нове приміщення по вулиці Кн. Володимира.

Напередодні війни Палац піонерів відвідували 1200 юних рівнян. Вихованці мали можливість займатися у гуртках художньо-естетичного напрямку: драматичний, художнього читання, балетний, ансамбль пісні і танцю, духового оркестру, шумового оркестру, скрипальського оркестру [8]. Так як країна в ті роки жила тривожним очікуванням війни, а сфера діяльності Палацу поступово розширювалась, то поряд з гуртками художньо-естетичного напрямку існували гуртки: протиповітряний, охоронно-фізкультурний, хімічної оборони, ворошиловських стрільків, військово-санітарний, гранатометний, планерний, гімнастичний та інші гуртки.

Життя Палацу в 40-х роках досить часто висвітлювалось на сторінках обласної газети "Червоний прапор". В одному з номерів газети було зазначено, що напередодні нового 1941 року в Палаці вперше організували новорічну ялинку. Діти підготували велику художню програму. Балетний гурток, яким керувала тов. М. Савіна, запропонував на розсуд глядачів балет "Новорічна ніч" на музику П. Чайковського, драматичний гурток (керівник тов. Н. Шаро) – постановку "Снігуронька". Нові пісні вивчали вихованці шумового оркестру. В дні проведення новорічної ялинки Палац піонерів відвідало до 3000 школярів [9: 7].

Під час Великої вітчизняної війни діяльність Палацу піонерів була призупинена.

Другий період народження Палацу – післявоєнний. 9 липня 1944 року Палац піонерів розпочав свою роботу, хоча приміщення, в якому він знаходився, потребувало повної реконструкції. Влітку 1946 р. капітальний ремонт будівлі завершився. На першому поверсі будинку розташувалась дитяча бібліотека і станція юних натуралістів, на другому – власне приміщення Палацу піонерів. При вході у палац на невисоких постаментах з'явилися статуї піонера та піонерки, спеціально привезених з Києва для Рівненського палацу піонерів.

Офіційно друге відкриття Палацу відбулося в день народження Піонерської організації ім. В.І. Леніна. Головна мета Палацу піонерів післявоєнного періоду – підготовка піонерів-інструкторів, які могли б надати допомогу керівникам шкільних гуртків. Девіз Палацу – "Навчився сам – навчи товариша" [10: 3].

Бюро обкому комсомолу затвердило директором Палацу кандидатуру Ольги Батуриної. Колектив працівників нараховував 12 чоловік, з яких 7 – педагоги [10:3]. Вони прагнули виховати у дітей високі моральні якості, відповідальне ставлення до праці та навчання. Велика увага в роботі Палацу приділялась естетичному

вихованню дітей, розвитку їх здібностей і таланту. Для досягнення цієї мети у Палаці почали працювати нові гуртки – хоровий, балетний, драматичний, художньої вишивки, фотогурток, майстрів ліплення, теслярів, образотворчого мистецтва. На початку 1948 року у Палаці піонерів створений ансамбль піонерської пісні й танцю. Учасники ансамблю, окрім концертної програми, готували вистави. Одна з вистав "Сон у лісі" була представлена на республіканському огляді художньої самодіяльності у м. Києві [9: 7].

Популярністю користувався драматичний гурток, який пізніше отримав назву "Театр юних". Діти вчилися акторській майстерності, мистецтву перетворень, грі на сцені. З 1948 року гуртком керувала професійна акторка – Віра Рімша. Репертуар театру був насичений і різноманітний. За час свого існування "Театр юних" поставив 36 вистав для дітей: "Дванадцять місяців", "Лісова Казка", "Попелюшка", "Чиполіно" тощо. Згодом театр пробував свої сили у більш серйозній драматургії [10: 3].

Хореографічний колектив відвідувало 80 юних танцюристів. З 1949 р. ним керувала професійна балерина Харківського театру опери і балету Марія Павленко. У репертуарі гуртка були різноманітні танці народів радянських республік, танцювальні мініатюри, класичні вистави, такі як "Пори року", "Снігуронька", "Сон у Лісі".

Окрім зазначених вище, широкою популярністю, особливо у хлопчиків, користувалися гуртки авіамоделювання та радіомоделювання.

У 1948 році при палаці заснована школа для навчання вожатих, які прийшли до школи з виробництва. Спеціально для школи була обладнана піонерська кімната, де проходили засідання обласного та міського штабу піонерів, заняття піонерського активу, навчання піонервожатих, проводились семінари.

В Палаці піонерів було також організовано школу масовиків-вистівників, в якій навчали загінних вожатих та "Батьківський лекторій", де бажаючі знайомилися з проблемами виховання дітей в сім'ї та школі, проводились консультації батьків, щодо розвитку та формування особистості їх дітей. Лекції читали досвідчені педагоги, директори шкіл.

У 60-80 ті рр. ХХ ст. колективом міського Палацу піонерів проводилась значна педагогічна робота. У Палаці діяли відділи політично-масової та методичної роботи, художньо-естетичного виховання, науки й техніки, спортивно-масової роботи.

У 1977 році місце директора Палацу піонерів посіла Ірина Первушевська, яка очолює педагогічний колектив Палацу дотепер.

З початку 80-х рр. при палаці почали працювати міська Мала академія наук "Дослідник", а також різні секції, школи, гуртки. Високого рівня досягли такі колективи Палацу, як хор "Рівненські Дзвіночки" (керівник хору М. Гончарова), що став лауреатом I Всесоюзного фестивалю самодіяльності художньої творчості трудящих; оркестр народних інструментів, театр-студія, ВІА "Цвіркуні" і "Меридіан", гуртки художньої вишивки і в'язання, ізолюція, ансамбль пісні і танцю "Дружба" – лауреати обласної комсомольської премії ім. М. Максимика, другого всесоюзного огляду самодіяльності художньої творчості трудящих, фотогурток, гуртки авіа- і суднобудування, військово-спортивний клуб "Відвага" та багато інших. 19 травня 1983 року колективи Палацу з успіхом виступили на Центральному телебаченні в Останкіно у Москві, що стало для учнів та педагогів Палацу значним досягненням.

Після розпаду Радянського Союзу виникла потреба реорганізації всієї системи освіти, в тому числі й позашкільної. Рівненський Палац одним з перших, в 1990 році, змінив свою назву на Палац дітей та молоді (ПДМ) та взяв курс на перетворення в Центр допрофесійної підготовки. Замість гуртків були створені школи, клуби, по закінченню яких учні отримували ґрунтовну допрофесійну та початкову професійну освіту, ставали повністю підготовленими до вступу у вищі навчальні заклади. Така діяльність палацу була частиною всеукраїнського експерименту з допрофесійної підготовки школярів, що проводився Міністерством освіти. Одним з яскравих епізодів сучасної історії ПДМ є започаткування майже десяти років тому Благодійного марафону "З вірою в майбутнє" – унікального проекту перетворення звичайних річних концертних звітів на акції підтримки соціально незахищених учнів, досвід якого в останні роки перебрали як позашкільні, так і загальноосвітні заклади.

На сучасному етапі в Рівненському міському палаці дітей та молоді діють школи допрофесійної підготовки та початкової професійної освіти: хореографічна (народного танцю, спортивного танцю, сучасної хореографії), що прилучає дітей та молодь до мистецтва хореографії, розвиває їх художні смаки, формує естетичні почуття, вчить оволодівати майстерністю виконання, виховує здорових, творчих особистостей; гуманітарна (журналістика, правознавство, українське народознавство) – сприяє розвитку творчих здібностей, збагаченню їх соціального досвіду, самостійності, активності, свободі професійного самовизначення на основі профдіагностики; інформатики (користувач ЕОМ, інтернет-технології, мультимедійні технології) – здійснює навчання та підготовку учнівської молоді до роботи в умовах використання ЕОМ; бізнесу (бухоблік та аудит, підприємницька діяльність малого і середнього бізнесу) – готує старшокласників до відкриття власного бізнесу у сфері, яка їх цікавить; екологічна (людина та її здоров'я, лаборант-дослідник довкілля) – має прикладний характер, діти займається дослідженням довкілля. Крім того є школи: музична (духові інструменти, струнні інструменти, фортепіано, ударні інструменти); спортивна (східних единоборств, художньої гімнастики, інтелектуальних ігор), образотворчого мистецтва (декоративно-прикладне мистецтво, батік, дерево, кераміка, соломка), театр-студія (акторська майстерність, гра в театрі "Від ліхтаря"), а також етнокультурний центр "Веснянка" (гуртовий спів, троїсті музики, фольклорні гурти), які формують і розвивають здібності дітей, виховують творчу особистість, прилучають дітей до традицій національної культури.

Отже, за час своєї діяльності Рівненський міський Палац дітей та молоді зібрав та виховав під своїм крилом безліч талановитих митців та науковців, напрацював нові форми та методи роботи з молоддю міста Рівне,

створив цікаві мистецькі, освітянські, наукові проекти, і по праву є одним з найкращих в Україні позашкільним навчально-виховним закладом.

Перспективи педагогічного дослідження вбачаємо в аналізі естетичного виховання учнів позашкільних навчально-виховних закладів Рівненщини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Верещак О. Основні принципи позашкільної гуманітарної освіти. // Рідна школа. – 2005. – № 12. – С. 61-63.
2. Пустовіт Г. Позашкільна освіта: сутність, мета, перспективи. // Рідна школа. – 2003. – № 2. – С. 14-18.
3. Сущенко Т. Фактори позашкільного виховання // Початкова школа. – 1996. – №2. – С. 43-45.
4. Цвірова Т. Виховна робота в позашкільних закладах України: Історія і сьогодення. // Рідна школа. – 2003. – № 2. – С.20-22.
5. Вербицький В. Організаційно-методичні засади еколого-натуралістичної роботи позашкільних навчальних закладів // Рідна школа. – 2006. – № 8. – С. 5-9.
6. Ганнусенко Н. Позашкільна освіта: минуле та сьогодення // Педагогічна газета. – 2003. – № 6 (черв.). – С. 7.
7. Типовое положение о Доме (Дворце) пионеров и школьников. // Воспитание школьников. – 1988. – № 4. – С. 50-54
8. Гісюк С. Палац різних поколінь. // Рівне вечірнє. – 1999. – 26 листопада.
9. Гзило О. Чотири життя Палацу. // Без секретів. – 2005. № 1. – С. 7.
10. Фірстова З. Для наших дітей (До 15 річчя існування Палацу піонерів. // Червоний прапор. – 1959. – 11 листопада. – С. 3.
11. Закон України "Про позашкільну освіту" // Управління освітою. – 2005. – № 5-6 (берез.) – С. 8-19.
12. Первушевська І. Організаційно-педагогічні умови інноваційної діяльності в позашкільних закладах нового типу. // Директор школи. – 2003. – № 11 (березень). – С. 5-9.

Матеріал надійшов до редакції 01.10.2007 р.

Гудовсек О.А. Становление внешкольного образования на Ровенищине: городской Дворец детей и молодежи.

В статье анализируется процесс зарождения внешкольного образования в Ровно. В частности, автор освещает историю Дворца детей и молодежи. Детально анализируется структура заведения, содержание его работы на разных этапах.

Gudovssek O.A. The Development of Out-of-School Education in Rivne Region: the City Palace of Children and Youth.

The article analyzes the origin of Rivne out-of-school education. In particular, the author describes the history of the city Children and Youth Palace. The structure of the establishment and the content of its work on different stages are analyzed in detail.